

РОЗДІЛ II

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 378(71)

Баранова Лілія Миколаївна – аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

E-mail: lbaranova@ukr.net

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

Анотація. Проаналізовано законодавче й нормативно-правове забезпечення кроскультурної підготовки студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти Канади. Виявлено, що відкритість до чужої культури починається від розуміння культури власної країни. Схарактеризовано системну й послідовну політику федерального уряду Канади у сфері інтернаціоналізації вищої освіти. Окрім низки програм і стратегій, що розширюють можливості для мобільності студентів, заслуговують на увагу зміни, внесені урядом Канади до порядку отримання дозволу на працевлаштування для іноземних студентів-випускників вищих навчальних закладів країни, згідно з яким вони можуть отримати відкритий дозвіл на працевлаштування без обмежень спеціальності і без вимоги офіційного запрошення роботодавців.

Ключові слова: кроскультурна підготовка, інтернаціоналізація, вища освіта, Канада.

Baranova Iliia – Postgraduate Student of the Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
E-mail: lbaranova@ukr.net

PROVIDING STUDENTS' CROSSCULTURAL TRAINING IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION IN CANADA

Summary. The article analyzes the legislative and normative-legal support of the students' crosscultural training in the context of internationalization of higher education in Canada. That openness to foreign culture starts from the understanding of the culture of your own country. The article analyzes the educational system and consistent policy in the field of internationalization of higher education by the Federal Government of Canada.

In addition to the programs and strategies expanding opportunities for the students' mobility, the attention must be drawn to the Canada's Government changes in the order of getting permit for foreign graduates of higher educational institutions of the country, how they can get an open work permit without restrictions of the speciality and without the requirement of an official invitation from employers.

Thus, the content of cross-cultural training for students in the context of the internationalization of higher education in Canada is formed on the basis of systematic and consistent policy of the federal government of Canada in the field of internationalization of education. The analysis of federal and provincial initiatives makes it possible to argue that the legal framework for the education content internationalization, that is determined by the provisions of the federal policy aimed at higher education in Canada, is the modernization of the higher education content within the scope of its international dimension, increasing the competitiveness of higher education through the internationalization efforts, the promotion of higher education in the international area. Internationalization efforts are carried out through international cooperation, national strategies and exchange programs.

Studying the positive theoretical and practical experience of cross cultural training in Canada in the context of the higher education internationalization will increase the level of readiness of the domestic higher education system to the growing demands of the modern globalized society through the providing higher education with the level of development of graduates' cross-cultural competences and their adaptation to work in a multicultural environment. The prospects for further scientific research are seen in identifying and comparing the content of cross-cultural training in various Canadian higher education institutions.

Key words: *crosscultural training, internationalization, higher education, Canada.*

Баранова Лилия Николаевна – аспирантка Института педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины
E-mail: lbaranova@ukr.net

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КРОСС ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАНАДЫ

Аннотация. *Проанализированы законодательное и нормативно-правовое обеспечения кросскультурной подготовки студентов в контексте интернационализации высшего образования Канады. Выявлено, что открытость к чужой культуре начинается от*

понимания культуры собственной страны. Охарактеризована системная и последовательная политика федерального правительства Канады в сфере интернационализации высшего образования. Кроме ряда программ и стратегий, расширяющих возможности для мобильности студентов, заслуживают внимания изменения, внесенные правительством Канады в порядке получения разрешения на трудоустройство иностранных студентов-выпускников высших учебных заведений страны, согласно которому они могут получить открытое разрешение на трудоустройство без ограничений специальности и без требования официального приглашения работодателей.

Ключевые слова: *кросскультурная подготовка, интернационализация, высшее образование, Канада.*

Інтеграція України у світовий освітній простір передбачає міжнародну співпрацю, спрямовану на вирішення низки актуальних питань, серед яких важливим є інтернаціоналізація вищої освіти. Це зумовлює необхідність вивчення та осмислення світових педагогічних практик. Найбільш розвинутою формою інтернаціоналізації вищої освіти є академічна мобільність, яка набула стрімкого поширення у розвинених країнах світу, зокрема в Канаді. У цій країні академічна мобільність студентів є гарантією існування та розвитку закладів вищої освіти. У зв'язку з цим, набуває актуальності тема кросскультурної підготовки, оскільки глобалізація, відображаючи нову якість соціальних зв'язків і відносин, в ідеалі передбачає культурне різноманіття людства.

Проблема інтернаціоналізації вищої освіти є предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед вітчизняних дослідників варто відзначити Н. Авшенюк, М. Борисова, С. Вербицьку, Н. Видишко, О. Листопад, Н. Микитенко, Н. Муқан, В. Павлюк, І. Руснак, О. Сагінову, А. Сбруєва, А. Чирву та ін.

Детальніше питання академічної мобільності студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти Канади розглядали канадські науковці. Зокрема, ключові характеристики та сутнісні ознаки академічної мобільності досліджували Ш. Бонд, Дж. Найт, Д. Гуей, національні й інституційні тенденції інтернаціоналізації Й. Планте та Ф. Стінкемп; теоретико-методичні підходи до інтернаціоналізації змісту вищої освіти висвітлювали Д. Блум, Т. Веллі, Б. Мітчелл, Дж. П. Лемассон, Т. Одгерс, Ю. Річардсон, С. Шурхольц-Лер; програми академічних обмінів аналізували Т. Вотерспун, М. Мейген, Дж. Хамфріс, М. Фуллан, розв'язання проблеми інтернаціоналізації освіти у контексті національної політики Канади започаткували К. Вертезі, Дж. Маннінг, М. Леннон, А. Френсіс та ін. У багатьох працях, присвячених кросскультурній освіті (В. Біблер, Ю. Рот,

С. Тер-Мінасова та ін.), підкреслюється, що перехід до неї потребує певної зміни системи навчання, її змісту, методів, засобів і форм.

Метою статті є аналіз законодавчого й нормативно-правового забезпечення кроскультурної підготовки студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти Канади.

Сучасне інформаційне суспільство висуває перед фахівцями низку вимог, що стосуються їхніх професійних якостей, серед яких: комунікативність, почуття відповідальності, вміння працювати в команді, адаптація до нових умов життя, почуття толерантності і терпимості. Формування відповідних якостей, як наголошує Н. Чибісова, передбачає модернізацію навчально-виховного процесу, його змістовних основ [6, с. 338].

У цьому контексті могутнім важелем інтернаціоналізації вищої освіти є кроскультурна підготовка студентів, спрямована на вирішення низки таких актуальних питань, як: дотримання відповідності змісту і рівня вищої освіти потребам економіки, політики, соціокультурної сфери; підвищення якості підготовки фахівців у різних країнах і регіонах; зміцнення міжнародної солідарності й співпраці в галузі вищої освіти; спільне використання знань і навичок у різних країнах й на різних континентах; сприяння розвитку вищих освітніх установ, особливо в країнах, що розвиваються, зокрема, за рахунок фінансування міжнародних фондів; координація діяльності освітніх установ для розвитку вищої освіти; стимулювання загального збільшення гнучкості, обсягу й якості вищої освіти, що сприяє з'ясуванню причин «втрати умів»; заохочення конкуренції наукових шкіл і освітніх систем у комбінації з академічною солідарністю і взаємодопомогою [3].

Наголосимо, що концепція інтернаціоналізації вищої освіти в міжнародній практиці охоплює два аспекти: внутрішня інтернаціоналізація і зовнішня, або освіта за кордоном. Частіше за все інтернаціоналізацію розуміють як підтримку студентів шляхом надання стипендій та програмах академічного обміну та академічну мобільність, спрямовану на розвиток інституційного партнерства в галузі вищої освіти [9]. Домінуючим принципом у цьому напрямі є міжнародна співпраця, а не конкуренція.

Хоча фізичне переміщення студентів і викладачів (зовнішня інтернаціоналізація) залишається найбільш поширеним явищем, нові технології й розробки в галузі правового поля роблять можливими інші форми інтернаціоналізації. Так, програми дистанційного навчання (внутрішня інтернаціоналізація) засвідчують, що фізична мобільність вже не настільки актуальна. Сьогоднішні студенти сприймають мобільність інакше, ніж учорашні, оскільки вона стає частиною їхнього повсякденного життя. Студенти критично оцінюють навчання за кордоном, не завжди вибирають перебування в чужій країні, віддаючи перевагу іншим формам

навчання за кордоном. Щоб студенти могли вибирати різні варіанти з числа пропонуванних, повинні бути встановлені відповідні організаційні структури й правові рамки, що забезпечують з'єднання он-лайн і безпосередні форми навчання, що дають найкращі результати й найбільшою мірою задовольняють потреби мобільності. Поряд з цими можливостями активно розвивається ідея вільного потоку знань в умовах зростаючого на них попиту [11]. У результаті формується якісно інша потреба в кроскультурній підготовці, метою якої є підвищення рівня і якості підготовки фахівців ХХІ століття.

У контексті процесів глобалізації і культурної інтеграції кроскультурна підготовка стає важливим напрямом освітньої політики багатьох країн. Вона допомагає вирішувати завдання, що виходять за межі національної системи освіти, зокрема: формування ставлення до військових конфліктів, до етнічної різноманітності населення, культурної маргіналізації, порушення прав людини, економічного зuboжіння, релігійної нетерпимості, деградації навколишнього середовища та ін. [7]. Цей перелік нині може бути розширений актуальними для ХХІ століття проблемами плюралізації думок, культурного розмаїття та ін.

Організаційний процес кроскультурної підготовки охоплює визначення цілей і конкретних завдань мобільності студентів, ознайомлення їх із системою наукових знань про права і свободи людини, про нації та їхні стосунки, про раси та інші культури; розвиток позитивного досвіду культури спілкування. Кроскультурна комунікація виступає як форма реалізації міжнаціональних відносин на особистісному рівні. Наголосимо, що проблеми відкритості до діалогу і взаєморозуміння в сучасному світі набувають глибшого змісту, однак для взаєморозуміння і ведення діалогу не достатньо однієї доброї волі, необхідна готовність до кроскультурної комунікації. Проте, щоб зрозуміти мову чужої культури, людина повинна бути відкрита до культури власної країни. Від рідної культури до всесвітньої – тільки так можна досягнути готовності до діалогу культур, оскільки кожна мова виражає національну культуру того народу, який нею говорить [2].

Кроскультурну комунікацію, на думку О. Дем'яненко, слід розглядати як явище, що охоплює, по-перше, знання норм, принципів комунікативної поведінки в іншому соціокультурному середовищі, вміння переведення їх у площину міжкультурних відносин, по-друге, виховання специфічних якостей: здатності до емпатії, співпереживання, самооцінці. Відносини у процесі кроскультурної комунікації припускають високий розвиток етно-політичного усвідомлення та мислення, почуттів, потреб, толерантне ставлення до іншої культури, до національних звичаїв, традицій. Показниками кроскультурної компетенції є також знання історії та культури народів, їх багатосторонні зв'язки, вміння вести діалог культур,

толерантність по відношенню до представників інших націй, уміння вести дискусію, оцінювати явища з гуманістичних позицій, відстоювати і пропагувати свої переконання [2].

Зарубіжні дослідники у сфері освіти все частіше звертаються до вивчення проблем, спрямованих на транскордонну співпрацю, що дає можливість жити і працювати у будь-якій країні світу. Яскравим прикладом реалізації цієї ідеї є зміни, внесені урядом Канади до порядку отримання дозволу на працевлаштування для іноземних студентів-випускників вищих навчальних закладів країни (2008), згідно з яким вони можуть отримати відкритий дозвіл на працевлаштування без обмежень спеціальності і без вимоги офіційного запрошення роботодавців. Такий підхід оптимізує процеси залучення кваліфікованих спеціалістів і талановитої молоді з інших країн до виробничої, наукової, освітньої сфери Канади. Популярність такого підходу посилюється можливістю отримання громадянства Канади. Міграційні зміни популяризують освітні послуги Канади на міжнародній арені та сприяють посиленню її конкурентоспроможності в майбутньому. Студенти, які беруть участь у короткострокових та довгострокових програмах мобільності, повертаючись у своє академічне середовище не лише створюють необмежений інформаційний простір, а й уможливають обмін передовим досвідом, набуваючи полікультурних компетентностей та підвищуючи професійну самореалізацію.

Аналіз законодавчого і нормативно-правового забезпечення інтернаціоналізації вищої освіти на федеральному рівні засвідчив, що уряд Канади готує матеріали рекомендаційно-координаційного характеру. Крім того, федеральний уряд Канади є найбільшим зовнішнім інвестором в університетські дослідження та розвиток, оскільки більшість інвестицій виплачуються через гранти трьох урядових агентств: Раду з досліджень у сфері природничих наук та інженерії, Раду з досліджень у сфері соціальних та гуманітарних наук і Канадські інститути з досліджень у сфері здоров'я. Безпосереднє регулювання політики інтернаціоналізації здійснюється урядами провінцій, що розробляють або поновляють стратегії розвитку інтернаціоналізованої освіти, серед яких можна виокремити: «Стратегія міжнародної освіти провінції Манітоба на 2009-2013 рр.» (2008) [10], «Стратегія міжнародної освіти Британської Колумбії» [8] та ін.

Крім стратегій розробляються спеціальні програми, наприклад, курикулярні програми академічної мобільності. Зокрема, федеральні інвестиції зробили Канаду більш конкурентоздатною в залученні наукової еліти інших країн до дослідницької діяльності. Так, у вересні 2008 р. Уряд оголосив впровадження двох престижних дослідницьких і стипендіальних програм, а саме: Програму вдосконалення досліджень Канади і Стипендіальну програму для випускників канадських університетів, що свідчить про прагнення уряду Канади протистояти проблемі витоку умів та

спроби підвищити науковий потенціал країни [5, с. 18]. А в лютому 2007 р. Міністерство освіти Онтаріо з метою допомоги студентам покрити витрати на навчання, створило стипендіальну програму «Стипендіальні можливості міжнародної освіти Онтаріо», тобто програму-флагман стратегії інтернаціоналізації. У контексті представленої програми студенти будь-якого державного закладу можуть подавати заявки на стипендії розміром 2500 доларів. Крім того, Міністерство освіти Онтаріо фінансує програми двостороннього обміну, зокрема «Онтаріо – Роне-Альпе», Франція; «Баден – Вюртемберг», Німеччина; «Магараштра – Гоа», Індія [1].

Привабливість канадської вищої освіти на міжнародному ринку освітніх послуг посилилася прийняттям «Порядку отримання дозволу на працевлаштування для іноземних студентів-випускників навчальних закладів країни» (2008). Варто відзначити, що інтернаціоналізація вищої освіти Канади яскраво представлена двосторонніми освітніми програмами обміну, програмами міжнародних стипендій, ініціативами навчання канадців за кордоном, міжнародними молодіжними програмами, які підтримує Федеральний відділ міжнародних справ і міжнародної торгівлі; програмами міжнародної академічної мобільності в межах Північної Америки та Європи, які інвестує Департамент людських ресурсів та соціального розвитку Канади; програмами університетського партнерства, міжнародного стажування студентів, що підтримуються Канадським агентством міжнародного розвитку [5, с. 19]. Крім узгоджених програм обміну, широко практикується спонтанне переміщення студентів без будь-яких програм. Тут виявляється прагнення самих студентів до вивчення інших країн, національних культур і мов та умов вищої освіти, а також зацікавленість самих університетів до розширення надання освітніх послуг за рахунок залучення іноземних громадян [4]. У процесі адміністрування, наукового супроводу та фінансування згаданих вище національних стратегій і програм інтернаціоналізації вищої освіти беруть участь національні громадські організації культурно-освітнього спрямування, серед яких Асоціація університетів і коледжів Канади, Канадське агентство міжнародного розвитку, Мережа освітніх центрів Канади, Канадське бюро міжнародної освіти та ін.

Згідно з дослідженням А. Чирви, Канадське бюро міжнародної освіти опікується проблемами і перспективами розвитку міжнародної освіти, проводить тренінгові, стипендіальні програми, організовує курси підвищення кваліфікації викладачів, співпрацює з освітніми установами, громадськими й урядовими організаціями Африки, Азії, Латинської Америки, країн СНД, Центральної і Східної Європи. Асоціація університетів і коледжів Канади здійснює видання інформаційних матеріалів з питань інтернаціоналізації в канадських університетах, адмініструє більше 150 стипендіальних і дослідницьких програм, національних і зарубіжних

агентств і приватних компаній, реалізує міжнародні освітні проекти. Позиціонування Канади на міжнародній арені як провайдера освітніх послуг світового класу покладено на Мережу освітніх центрів Канади [5, с. 19].

Отже, зміст кроскультурної підготовки студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти Канади формується на основі системної та послідовної політики федерального уряду Канади у сфері інтернаціоналізації освіти. Аналіз федеральних і провінційних ініціатив дає можливість стверджувати, що нормативно-правове забезпечення інтернаціоналізації змісту освіти визначаються положеннями федеральної політики, спрямованими на розвиток співпраці, взаєморозуміння та кваліфікованої міграції. Основними напрямками діяльності суб'єктів інтернаціоналізації вищої освіти Канади є модернізація змісту вищої освіти в межах наповнення його міжнародним виміром, підвищення конкурентоздатності вищої освіти засобами інтернаціоналізаційних зусиль, популяризації вищої освіти на міжнародній арені. Інтернаціоналізація здійснюється через міжнародне співробітництво, національні стратегії та програми обмінів.

Вивчення накопиченого в Канаді позитивного теоретичного та практичного досвіду кроскультурної підготовки у контексті інтернаціоналізації вищої освіти дозволить підвищити рівень готовності вітчизняної системи вищої освіти до зростаючих вимог сучасного глобалізованого суспільства щодо надання вищої освіти міжнародного виміру та рівень розвитку кроскультурних компетентностей випускників і адаптувати їх до роботи в умовах полікультурного середовища. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у виявленні та порівнянні змісту кроскультурної підготовки в різних закладах вищої освіти Канади.

Література

1. Борисова М.В. Розвиток нових інституційних форм вищої освіти Канади в умовах запровадження електронного навчання. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_cum/pfto/2010_8/files/PD810_06.pdf (дата звернення 27.03.2018).
2. Дем'яненко О.Є. Мовна підготовка студентів до кроскультурної комунікації в контексті глобалізації. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/movna-pidhotovka-studentiv-do-kroskulturnoji-komunikatsiji-v-konteksti-hlobalizatsiji/> (дата звернення 27.02.2018).
3. Зорников И.Н., Волкова Л.П. Проблемы и перспективы международной интеграции высшего образования. URL: www.newseducation.ru (дата звернення 27.02.2018).
4. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти: автореф. дис. ... докт. філос. наук. Тернопіль, 2012. 22 с.
5. Чирва А.С. *Тенденції інтернаціоналізації змісту вищої освіти в університетах Канади: дис. ... канд. пед. наук.* Суми, 2012. 269 с.
6. Чибисова Н.Г. *Студенческая мобильность и проблемы учебно-воспитательного процесса. Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины.* Харьков: Изд-во НУА, 2010. С. 337-341.

7. Action plan of Canadian Consortium for International Education Marketing (Canadian association of public schools – international, AUCC, Languages Canada, ACCC, CBIE). URL : <http://caie-caei.org/wp-content/uploads/2011/07/CCIEMActionPlan.pdf> (дата звернення 27.02.2018).

8. British Columbia's International Education Strategy 2012. URL: <http://www.aved.gov.bc.ca/internationaleducation/forms/InternationalEducationStrategy> (дата звернення 27.02.2018).

9. Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges. URL: [http://intpr.ntf.ru/p2aa1.html#\(OECD \(2004\)\)](http://intpr.ntf.ru/p2aa1.html#(OECD%20(2004))) (дата звернення 27.02.2018).

10. International Education Strategy of the Province of Manitoba 2009–2013. URL: http://www.gov.mb.ca/ie/pdf/ie_strategy2009.pdf (дата звернення 27.02.2018).

11. Netherlands organization of international cooperation in higher education Nuffic. URL: <http://www.nuffic.nl/international-students/dutch-education/dutch-way-of-teaching> (дата звернення 27.02.2018).

Bibliography

1. Borysova M.V. *Development of new institutional forms of higher education in Canada in the implementation of e-learning*. URL: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2010_8/files/PD810_06.pdf (in Ukrainian)

2. Demianenko O.E. *Language training for students in cross-cultural communication in the context of globalization*. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/movna-pidhotovka-studentiv-do-kroskulturnoji-komunikatsiji-v-konteksti-hlobalizatsiji/>
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2010_8/files/PD810_06.pdf (in Ukrainian)

3. Zornikov I.N., Volkova L.P. *Problems and perspectives of international integration of higher education*. URL: www.newseducation.ru/(in Russian) (in Russian)

4. Khoruzhyi H.F. *Academic Culture: Values and Principles of Higher Education: avtoreferat dys. dokt. filos. Nauk. Ternopil, 2012. 22s.* (in Ukrainian)

5. Chyrva A.S. *The trends of internationalization of the content of higher education at the universities of Canada*. Dys. kandydata ped. nauk. Sumy, 2012. 269 s. (in Ukrainian)

6. Chibisova N.G. Student mobility and problems of educational process. *N.G. Chibisova. Trends in the internalization of higher education content at Canadian universities*. Harkov: Izd-vo NUA, 2010. S. 337-341. 364s. (in Russian)

7. Action plan of Canadian Consortium for International Education Marketing (Canadian association of public schools – international, AUCC, Languages Canada, ACCC, CBIE). URL : <http://caie-caei.org/wp-content/uploads/2011/07/CCIEMActionPlan.pdf>. (in English)

8. *British Columbia's International Education Strategy 2012*. URL: <http://www.aved.gov.bc.ca/internationaleducation/forms/InternationalEducationStrategy> (in English)

9. *Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges*. URL: [http://intpr.ntf.ru/p2aa1.html#\(OECD \(2004\)\)](http://intpr.ntf.ru/p2aa1.html#(OECD%20(2004))) (in English)

10. *International Education Strategy of the Province of Manitoba 2009–2013*. URL: http://www.gov.mb.ca/ie/pdf/ie_strategy2009.pdf. (in English)

11. *Netherlands organization of international cooperation in higher education Nuffic*. URL: <http://www.nuffic.nl/international-students/dutch-education/dutch-way-of-teaching> (in English)